

17. mars 2020

Olje- og energidepartementet

Innspill til konsesjonsbehandling av vindkraft

Innledning

Vi takker for muligheten for å komme med innspill til konsesjonsbehandlingen av vindkraft. Innspillene våre er også relevante for utarbeiding av en stortingsmelding for vindkraft på land samt for utbygging av andre energianlegg og anlegg for transport av energi. Vi viser for øvrig til «Innspill til gjennomgang av konsesjonssystemet for vindkraft» oversendt fra seks miljø- og friluftslivsorganisasjoner 03.03.2020.

Ved utarbeiding av en stortingsmelding bør det vurderes hvilket ambisjonsnivå som er ønskelig for utbygging av fornybar energi og hvordan vindkraft på land skal være en del av en helhetlig energipolitikk fremover, der også både energiproduksjon og – sparing må inngå.

Bakteppe

Naturkrisen og klimakrisen er like alvorlige, og vi kan ikke løse en av krisene uavhengig av den andre. Klimaforskere og økosystemforskere er helt samstemte: Vi må ta bedre vare på naturen og økosystemene, og slutte å sløse med arealer, sånn som vi gjør i dag.

Sabima vil vise til flere svært tunge internasjonale rapporter fra blant annet Naturpanelet (IPBES) som peker på at tap av natur og økosystemtjenester er en minst like stor og akutt trussel mot våre samfunn og klodens økosystemer som klimaendringer. Klimapanelets landrapport fra 2019 har også som en av sine hovedkonklusjoner at vi må bruke landarealene våre mer bærekraftig for å redusere klimagassutslippene. Derfor er det viktig at vi i bestrebelsene på å løse ett miljøproblem, for eksempel ved produksjon av fornybar energi, ikke forverrer andre miljøproblemer, som tap av biomangfold.

Involvering

Involvering av berørte interessenter er viktig for å få eierskap til prosessen og utfallet. I utarbeidingen av nasjonal ramme deltok syv miljø- og friluftslivsorganisasjoner i en dialoggruppe med NVE og Miljødirektoratet. Det gjorde det mulig for organisasjonene å bidra, være informert om utviklingen og videreformidle det til sine til sammen over 100 000 medlemmer. Etter at nasjonal ramme ble lagt frem, har involveringen av miljø- og friluftslivsorganisasjonene vært helt fraværende, og miljømyndighetene har heller ikke vært formelt involvert. Dette

gjelder både rapporten fra NVE «Konsesjonsprosessen for vindkraft på land», som ble oversendt OED i januar, og arbeidet med stortingsmeldingen så langt. Utbygging av energianlegg innebærer store naturinngrep, og miljømyndighetene har den beste kompetansen for å sikre at endringene som gjøres i konsesjonssystemet vil legge til rette for mer balanserte avveinger mellom natur og kraftproduksjon. Miljømyndighetene bør derfor få en formell rolle i det videre arbeidet, på samme måte som de hadde i utarbeidingen av Nasjonal ramme for vindkraft. For å sikre involvering av sivilsamfunnet i den videre prosessen, ber vi om at det etableres en dialoggruppe eller lignende.

Inngrepsfri natur (INON)

Naturpanelet dokumenterte blant annet at urørt natur har blitt halvert de siste 50 årene. I Norge bruker vi betegnelsen Inngrepsfrie naturområder (INON) om områder som ligger mer enn én kilometer fra tyngre, tekniske inngrep, og slike områder har blitt redusert med rundt 80 prosent siden 1900. INON er indikator for urørt natur, og forskning viser at slike områder ofte har store naturverdier. Norske studier har vist at inngrepsfri natur typisk kan inneholde like store naturverdier som naturreservater.

I følge Miljødirektoratet er den største trusselen mot INON-områder bygging av veier og ulike energianlegg. Miljødirektoratet anslår at cirka 40 prosent av planområdene for vindkraftanlegg som er bygd eller har fått konsesjon er inngrepsfri natur.

Vindkraft må som hovedregel ikke bygges i det begrensede arealet vi har igjen i Norge av inngrepsfrie naturområder. Det blir en feilprioritering om Norge ofrer verdifulle naturområder for å produsere fornybar energi til eget bruk eller for kraftutveksling med andre land.

Villmarkspreget natur (inngrepsfri natur i høyeste kategori = fem km eller mer unna større tekniske inngrep) må være fullstendig utelukket for utbygging av vindkraftanlegg. I de deler av landet som knapt har inngrepsfri natur i høyeste kategori, må også inngrepsfri natur i lavere kategori (= mellom én og fem km unna større tekniske inngrep) være uaktuelle for utbygging.

Kunnskapsgrunnlaget

Vi trenger mer kunnskap om natur. Kun 25 prosent av norsk natur er kartlagt. Det innebærer at vi stort sett ikke vet hvilke naturverdier som finnes i et område når konsesjonsprosessen starter. Kravet til kunnskap skal ifølge Naturmangfoldloven § 8 stå i rimelig forhold til sakens karakter og risiko for skade på naturmangfoldet. Mange av vindkraftutbyggingene er meget store inngrep i lite påvirket natur og kravet til kunnskap må reflektere dette.

Fra anlegg som allerede er utbygd vet vi at det er stor variasjon i hvor grundige feltundersøkelser som har blitt gjort. Vi har flere eksempler på at kartleggingen i konsesjonsprosessen ikke har avdekket de reelle naturverdiene i området, og det har blitt gitt konsesjon på feil grunnlag.

Konsesjonssystemet må inkludere langt mer konsistente krav om tilstrekkelig omfang og kvalitet på kartleggingen av natur til å avdekke eventuelle verdier i

området. Det må også stilles krav til kompetanse hos dem som kartlegger, og NVE må ta jevnlig stikkprøver av om konsekvensutredninger holder mål. Konsekvensutredningene må underkjennes om det foreligger mistanke om at kartleggingen av naturverdiene er utilstrekkelig.

For å styrke kunnskapsgrunnlaget om konsekvenser av vindkraftutbygging må utbygger pålegges å investere i overvåking og forskning på økologiske effekter av utbygging.

Overforbruk av natur

I statsbudsjettet presenterer regjeringen framskrivninger som sier at utbygget areal vil øke med 11 prosent fra 2010 til 2030, og med 22 prosent frem til 2050. Disse framskrivningene viser med all tydelighet at med dagens politikk kommer vi ikke til å stanse tapet av natur. Vi trenger derfor politisk vilje fra lokalt til nasjonalt nivå til å stanse overforbruket av natur. Dette gjelder også utbygging av vindkraft, der det må gjøres grundige vurderinger av behovet for utbygging, og ved en utbygging må det ikke forbrukes mer natur enn absolutt nødvendig. For å redusere forbruket av natur, bør det vurderes hvordan mindre vindkraftverk nær eksisterende infrastruktur og i bebygde strøk kan bidra til produksjonen av fornybar energi. Prinsippene bak arealnøytralitet bør etterstrebes i samtlige nye prosjekter eller ved utvidelse av eksisterende prosjekter: <https://www.sabima.no/et-arealnøytralt-norge/>

Noen av de mest negative konsekvensene av vindkraftutbygging er veianleggene. Det må derfor stilles langt strengere krav til planlegging av veiframføring, inkludert grundige befaringer i felt, for å sikre mest mulig skånsomme traseer. Det må også gjennomføres FOU-arbeid for å sikte mot veiløse monteringer av vindkraftverk.

Det må stilles krav til kostandsdekning for tilbakeføring av området til naturlig tilstand før konsesjonen gis. Det bør også vurderes hvordan det kan stilles krav til restaurering av inngrep gjort i anleggsfasen etter at vindturbinene er montert.

Myr

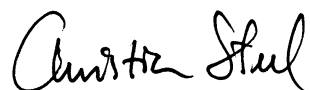
Utbygging av vindkraft må ikke føre til nedbygging av myr. Myr har klodens høyeste karbontetthet, og norske myrer lagrer minst 950 millioner tonn karbon, tilsvarende ca. 3500 millioner tonn CO₂ eller Norges årlige utslipp av klimagasser i 66 år. Stortinget vedtok 11. april 2019 forbud mot nydyrking på myr, og samtlige partier har i sine merknader til vedtaket gitt klare føringer om at også annen aktivitet som ødelegger myr bør forbys. Om det likevel forekommer tilfeller hvor myr planlegges bygd ned, må utslipp av karbon fra myra tas med i prosjektets klimaregnskap for å vurdere om vindkraftverket får en positiv klimaeffekt.

Villrein

Hensyn til villrein, også utover nasjonale villreinområder med randsoner, må klassifiseres som avgjørende for om utbygging av et vindkraftverk kan tillates. Norge har et særlig ansvar for å ta vare på villreinen ettersom vi huser de siste livskraftige bestandene i Europa. Villreinområdene er allerede sterkt oppsplittet, og alle former for videre fragmentering må unngås. Også andre arter som er sårbare overfor forstyrrelser vil nyte godt av dette.

Vi ønsker lykke til med utarbeidingen av en stortingsmelding for vindkraft på land og ser frem til videre involvering i arbeidet!

Vennlig hilsen

Christian Steel
Generalsekretær